
Capitolul I

Dizabilitatea provoacă societatea să-și respecte propriile valori din punctul de vedere al drepturilor omului

1.1. Egalizarea șanselor ca principiu al democrației

Asigurarea pentru toți a șanselor egale de afirmare și valorizare a potențialului intrinsec este o condiție bine gândită a societății democratice. Nu poate fi calificată ca atare acea societate care îi discriminează pe unii prin îngrădirea drepturilor fundamentale și-i favorizează pe alții prin crearea condițiilor elitiste de afirmare în plan social, profesional sau de altă natură. Oamenii sunt diferiți. Destinul fiecăruia urmează propria cale, de aceea gradul de afirmare și de valorizare a potențialului, dar mai ales domeniile în care se produc acestea diferă de la caz la caz. Prin această diversitate se și impune societatea umană, care este una bazată pe complementarism și colaborare reciprocă. Ceea ce contează cu adevărat pentru o societate democratică este acordarea, la început de cale, a șanselor egale pentru toți membrii societății, indiferent de statutul psihofizic al persoanelor, originea socială, etnia, confesiunea etc. Egalizarea șanselor pentru toți vine să elimine orice gen de discriminare. Rămâne la discreția fiecărui individ în ce măsură să folosească aceste șanse pentru a-și organiza viața sau dacă, în general, să facă uz de această posibilitate. Esențial este ca statul, societatea să-i ofere această oportunitate.

Dizabilitatea provoacă societatea să-și respecte propriile valori și impune reglementărilor internaționale să încerce să proiecteze o schimbare pozitivă.

Regulile standard, privind elaborate și adoptate de ONU (1993), stipulează clar faptul că necesitățile fiecărui individ și ale tuturor indivizilor în ansamblu sunt de importanță egală și ele ar trebui să fie principalele instrumente legale internaționale pentru legile și politicile privind dizabilitatea. Egalizarea șanselor asigură condițiile ca persoanele cu dizabilități, de orice vârstă și sex, să aibă aceleași drepturi și aceleași obligații ca și restul persoanelor din societate.

Egalizarea șanselor constituie unul dintre cele mai importante aspecte ale drepturilor omului. Respectarea acestor drepturi presupune, în mod obligatoriu, egalizarea șanselor, și invers – egalizarea șanselor este garanția respectării drepturilor omului.

se află o stare de dizabilitate, deficiență sau disfuncție. Orice derogare de la drepturile legitime la această vârstă este suportată mai dureros, iar consecințele unei atari situații se pot resimți pe durata întregii vieți.

Un studiu efectuat în problema dată pune în evidență abordările diferite sesizate la nivelul adolescenților înșiși, al specialiștilor implicați în activitățile cu adolescenții, dar și al autorităților din domeniu. Prezentăm, în continuare, câteva dintre rezultatele acestui studiu, importante atât pentru cei ce elaborează legi destinate protecției persoanelor cu dizabilități, cât și pentru cei chemați să le implementeze.

Opiniile adolescenților cu și fără dizabilități

- Se constată tendința de resemnare atât a adolescenților, cât și a părinților acestora în fața greutăților la încadrarea în muncă.
- Nu există un sistem coerent în ceea ce privește pregătirea profesională a tinerilor cu dizabilități.
- Nu se ține cont de capacitățile restante, de sistemul aptitudinal și vocațional al tinerilor cu dizabilități atunci când se face orientarea lor profesională.
- Integrarea profesională depinde de gradul de integrare școlară și socială a copilului, motiv pentru care este imposibil de realizat în condițiile în care un tânăr nu a beneficiat de școlarizare în mediul obișnuit sau special.
- De foarte multe ori integrarea copilului în mediul obișnuit se încheie în urma absolvirii ciclului gimnazial în școala obișnuită sau specială.
- Nu există suficiente alternative în legătură cu valorizarea potențialului de muncă al persoanelor cu dizabilități.
- Inițiativele organizațiilor nonguvernamentale sunt puține și dependente de surse financiare din străinătate.
- Lipsesc atelierele de terapie ocupațională care să valorizeze potențialul creator și imaginativ al copiilor cu dizabilități.
- Lipsesc cadrul legal și metodologic care să faciliteze prestarea unei activități la domiciliu pentru persoanele nedepasabile.
- Sunt situații în care, chiar și absolvind o formă de învățământ superior, unei persoane cu dizabilități îi este imposibil să se angajeze în serviciu.

„Ar fi mult mai bine pentru mine să știu că pot să-mi asigur o parte din necesități prin efort propriu. În acest fel m-aș putea bucura și eu de stima și aprecierea vecinilor mei, care, prin atitudinea lor, mă fac să cred că sunt un „parazit” și că ei, prin efortul lor, trebuie să contribuie la întreținerea mea.”

Adolescentă, Cahul

Opiniile specialiștilor care se ocupă de adolescenții cu dizabilități

- Abilitățile pe care școala le dezvoltă, de cele mai multe ori, nu sunt suficiente pentru a asigura accesul tinerilor cu dizabilități și cerințe educative speciale la un loc de muncă.
- Deși Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă și filialele sale raionale organizează frecvent târguri ale locurilor de muncă, pentru persoanele cu dizabilități sunt foarte puține; la nivelul agenților economici se atestă o lipsă de informare în ceea ce privește dizabilitatea, în consecință oferta de muncă nu se ajustează la posibilitățile reale ale persoanelor cu dizabilități.
- ONG-urile care desfășoară activități în domeniu (atelieri protejate de terapie ocupațională, cursuri de formare profesională și orientare vocațională) nu ajung de multe ori la finalitatea dorită, activează sporadic și depind numai de finanțări externe limitate.
- Nu există o coerență a sistemului în ce privește alinierea meseriilor, pe de o parte, la capacitățile persoanelor cu dizabilități și, pe de altă parte, la cerințele pieței.

Opinia reprezentanților autorităților din domeniu

- Există tendința, la orice nivel, de a considera persoana cu deficiențe ca fiind o persoană dependentă și pentru care statul și organismele sale de resort sunt obligate să asigure, prin sprijin direct sau indirect, condițiile optime de viață. Această perspectivă induce o limitare a posibilităților de exprimare a persoanei cu dizabilități, pe de o parte, iar, pe de altă parte, obligă la menținerea gradului de dependență (de familie, de comunitate, de stat) a acestor persoane.
- Lipsa preocupărilor privind accesibilizarea locurilor de muncă (accesul fizic, în clădiri, ergonomia locului de muncă – dotarea cu echipamente și aparate speciale care să compenseze imposibilitatea executării anumitor operații).

Analiza rezultatelor obținute în cadrul studiului conduce la unele concluzii privind eventuala îmbunătățire a situației. Așadar, se impun următoarele măsuri:

- îmbunătățirea cadrului legislativ cu normative care să prevadă explicit dreptul la participarea socială a persoanelor cu dizabilități;
- desfășurarea activităților de informare a adolescenților cu dizabilități, a familiilor acestora privind dreptul și condițiile de încadrare în muncă a persoanelor cu dizabilități;
- desfășurarea activităților de informare a agenților economici privind dizabilitatea și implicațiile pe care aceasta le are în cazul angajării în muncă a unei persoane cu dizabilități;

- de multe ori rămâne singură, deoarece în familiile respective tatăl se dovedește a fi veriga slabă, care renunță să lupte pentru copil;
- educatorul, psihologul, asistenta medicală a copilului, gata oricând să pună umărul la efortul echipei multidisciplinare din care, de altfel, face parte.

Părintele însoțitor al copilului cu dizabilități se confruntă cu următoarele probleme:

- este nevoit să renunțe la profesia sa;
- este supus unui grad ridicat de izolare;
- are un salariu mic și nu avansează în carieră;
- din cauza solicitării permanente din partea persoanei cu dizabilități nu are timpul necesar pentru a realiza alte venituri;
- munca de însoțitor îi cere pregătire și eforturi suplimentare;
- timpul liber aproape că nu există.

Părinții copiilor cu dizabilități sunt afectați din punct de vedere:

- **economic** – ei trebuie să învețe să trăiască dintr-un venit mic. Timpul acordat dezvoltării și educării copilului cu dizabilități și costurile sunt ridicate;
- **social** – părinții trebuie să facă față noilor condiții și să depună eforturi pentru a-și păstra familia și prietenii;
- **emoțional** – părinții copilului cu dizabilități se confruntă cu sentimentul singurătății și al izolării, ei suferă din cauza mentalității reticente din societate;
- **practic** – părinții copilului cu dizabilități au de învățat mai multe „meserii” necesare familiei, cum ar fi cele de gospodar, bucătar, pedagog, educator, medic, să muncească și să adune bani, să planifice viitorul și să urmeze întocmai calea trasată etc.

Rolul statului în soluționarea problemelor familiei cu copii cu dizabilități constă în:

- susținerea îngrijirii copilului cu dizabilități și a familiei acestuia pentru a preveni abandonul;
- asigurarea unui loc de muncă adecvat părinților cu copii cu dizabilități pentru ca aceștia să le poată acorda îngrijirea necesară;
- asigurarea unei locuințe și a condițiilor de trai pentru creșterea, dezvoltarea și asigurarea existenței întregii familii.

Copiii cu dizabilități de vârstă timpurie și medie:

- pot fi îngrijiți de unul dintre părinți în condiții de domiciliu, dar banii acumulați sunt mai puțini, iar costurile sunt ridicate;
- pot fi îngrijiți de către alți membri ai familiei, de către rude, dacă acestea acceptă;
- pot fi îngrijiți în creșă/grădiniță, dacă dizabilitățile permit acest lucru;
- pot merge la centrele de zi de recuperare, dacă acestea există în localitatea lor;
- pot să frecventeze școala specială sau obișnuită, în funcție de deficiență și de oportunități.

Sugestii privind eficacitatea banilor bine gestionați:

- < Notați veniturile și faceți totalul lor pe o perioadă anumită de timp.
- < Înregistrați cheltuielile zilnice.
- < Comparați veniturile cu cheltuielile pentru o anumită perioadă de timp.
- < Bugetul dumneavoastră trebuie să păstreze echilibrul, așa ca veniturile să fie aproape egale sau mai mari decât cheltuielile.
- < Dacă veniturile sunt mai mari decât cheltuielile, creați o rezervă de bani.
- < Dacă veniturile sunt mai mici decât cheltuielile, excludeți cheltuielile inutile.
- < Nu păstrați rezerva de bani în casă, banii se devalorizează.
- < La depunerea banilor, alegeți cu grijă instituția bancară.
- < Cheltuiți, ținând cont de suma de care dispuneți.
- < Planificați cumpărăturile.
- < Cumpărați strictul necesar, nu risipiți banii.
- < Alimentați-vă rațional.
- < Folosiți eficient energia electrică, apa.

Persoana cu dizabilități în activități casnice:

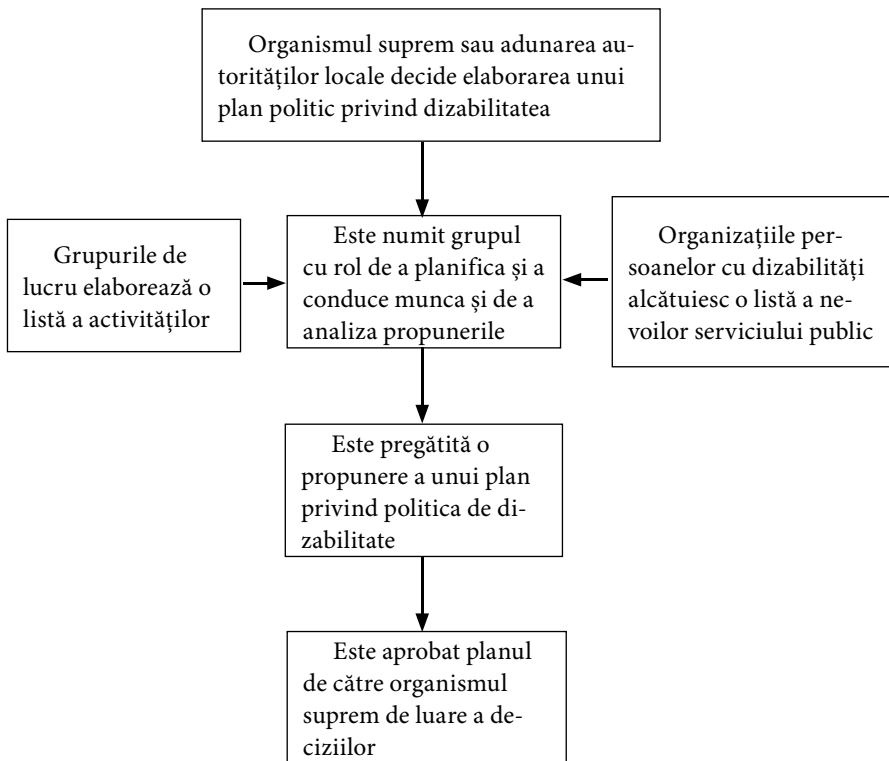
- < Într-o gospodărie fiecare dintre membrii familiei trebuie să facă ceva concret.
- < Fiecare are responsabilități pe măsura posibilităților sale.

Persoana cu dizabilități poate șterge praful, îngriji de flori, curăța și aranja pantofii, spăla vesela, răspunde la telefon etc., în funcție de deficiență.

Părinții, rudele copiilor cu dizabilități au așteptări mari de la autorități și de la societate. Ei vor ca acești copii să aibă acces la o viață împlinită, ceea ce

Pentru o eficiență mai înaltă a lucrului, autorităților li se recomandă să creeze grupul „Agenda 22”, în componența acestuia fiind incluși, deopotrivă, reprezentanții autorităților locale și cei ai organizațiilor persoanelor cu dizabilități.

Calea de la idee la un plan funcțional al politicii privind dizabilitatea duce spre autoritatea abilitată cu aprobarea acestuia, de exemplu – consiliul reprezentanților locali, de la care, de altfel, începe activitatea de elaborare a planului. Schematic, calea recomandată pentru a fi parcursă arată în felul următor:

Activitatea vizând elaborarea planului este structurată pe câteva stadii. Să analizăm succint ce presupune fiecare.

Stadiul 1. Lista activităților pentru autoritățile locale în conformitate cu Regulile standard

Această muncă trebuie să se bazeze pe o listă deschisă a realităților, să arate măsura în care serviciile oferite de autoritățile locale sunt în concordanță cu nevoile reale ale persoanelor cu dizabilități. O astfel de listă poate fi alcătuită de către autorități prin investigarea compatibilității între activitățile derulate